20.9.2021

Eduskunnan hallintovaliokunnalle

Hallituksen esitys eduskunnalle Schengenin tietojärjestelmän käyttöä koskevia asetuksia täydentäväksi lainsäädännöksi

Uusien SIS-asetusten tavoitteena on tehostaa terrorismin ja vakavan rikollisuuden torjuntaa, varmistaa turvallisuuden korkea taso kaikkialla EU:ssa sekä edistää muuttoliikkeen hallintaa. Näitä tarkoituksia varten jäsenmaat luovuttavat tietoja Schengenin tietojärjestelmään.

Viranomaisten toimivalta henkilötietojen luovuttamiseen seuraa suoraan SIS-asetuksista ja viranomaisten kansallisessa laissa määritellystä toimivallasta. Tietojen luovuttamisesta Schengenin tietojärjestelmään salassapitosäännösten estämättä on katsottu edelleen olevan tarpeen säätää kansallisesti julkisuuslain ja henkilötietojen käsittelyä koskevalle lainsäädännölle asetettujen vaatimusten huomioimiseksi.

Esityksen suhteesta Tullin tehtäviin

Kuten poliisin ja Rajavartiolaitoksen myös Tullin voimassa olevissa henkilötietolaeissa säädetään henkilötietojen luovuttamisesta Schengenin tietojärjestelmään. SIS-asetukset edellyttäisivät luovutussääntelyyn ainoastaan teknisluonteisia muutoksia, jotka seuraavat tarpeesta korjata viittaukset kumottavaan Schengenin tietojärjestelmän säädöspohjaan. Tulli saisi henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetun 24 §:n muutosehdotuksen mukaan luovuttaa SIS-järjestelmään ja viisumitietojärjestelmään henkilötietoja, joita se käsittelee esitutkintatehtävissä, rikosten ennalta estämiseksi tai paljastamiseksi sekä rajatarkastustehtävässä.

Esityksen mukaan poliisin henkilötietolain 18 §:ssä nimettäisiin myös Tulli keskusyhteyspisteeksi viisumitietojärjestelmän tietojen saamiseksi lainvalvontatarkoituksessa.

Rajavartiolain (578/2005) 12 §:n mukaan rajatarkastustehtävien jakamisesta rajavartiolaitoksen, poliisin ja Tullin kesken eri rajanylityspaikoilla säädetään valtioneuvoston asetuksella. Rajanylityspaikoista sekä rajatarkastustehtävien jakamisesta niillä annetun valtioneuvoston asetuksen (901/2006) 10 §:ssä säädetään rajatarkastustehtävien jakamisesta poliisin, Tullin ja Rajavartiolaitoksen välillä. Tullin tehdessä sanottuun sääntelyyn perustuen rajatarkastustehtäviä se myös käyttää SIS-järjestelmää.

Esityksen suhteesta tiedonhallintalakiin

Valtiovarainministeriö kiinnitti hallituksen esityksen lausuntokierroksella huomiota julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain (906/2019, tiedonhallintalaki) 8 §:n 2 momentissa säädettyyn, jonka mukaan toimialasta vastaavan ministeriön tulee lain valmisteluvaiheessa laatia lain 5 §:n 3 momentin mukainen muutosvaikutusarviointi, kun valmisteltavat säännökset vaikuttavat tietoaineistoihin ja tietojärjestelmiin.

Valtiovarainministeriö
Snellmaninkatu 1 A, Helsinki
PL 28, 00023 Valtioneuvosto

puh. 0295 16001 (vaihde)
valtiovarainministerio@vm.fi
www.vm.fi
Y-tunnus 0245439-9

Finansministeriet
Snellmansgatan 1 A, Helsingfors
PB 28, 00023 Statsrådet

tfn 0295 16001 (växel)
valtiovarainministerio@vm.fi
www.finansministeriet.fi
FO-nummer 0245439-9

Lisäksi on arvioitava suunniteltujen säännösten vaikutukset asiakirjojen julkisuuteen ja salassapitoon. Merkittävimpien muutosvaikutusten katsottiin olevan hyvä käydä ilmi esityksen perusteluista. Hallituksen esitykseen on lausuntokierroksen jälkeen lisätty jakso 4.2.3. vaikutuksista tiedonhallintaan.

Hallituksen esitykseen on myös lisätty maininta siitä, että Poliisin ja muiden tiedonhallintalaissa tarkoitettuina tiedonhallintayksiköinä toimivien toimivaltaisten Schengen-viranomaisten on arvioitava tiedonhallinnan muutosvaikutukset tiedonhallintalain 5 §:n 3 momentin mukaisesti ja päivitettävä tarvittaessa tiedonhallintamallinsa, asiakirjajulkisuuskuvaus sekä muu tarvittava dokumentaatio vastaamaan uuden sääntelyn mukaisia toimintamalleja.

Tiedonhallintalaki sisältää säännökset teknisten rajapintojen ja katseluyhteyden avulla tapahtuvasta tietojen luovuttamisesta. Tästä syystä erityislainsäädännössä ei enää tulisi säätää tietojen luovuttamisesta teknisen käyttöyhteyden välityksellä. Poliisin, Rajavartiolaitoksen ja Tullin henkilötietolaeista ehdotettiinkin tästä syystä poistettavaksi henkilötietojen luovutustapaa koskevat säännökset siltä osin kuin on kyse esityksessä ehdotetusta henkilötietojen luovuttamisesta EU:n yhteisiin tietojärjestelmiin. Valtiovarainministeriö pitää hyvänä sitä, että esityksessä ehdotetaan luovuttavaksi tarpeettomasta teknistä käyttöyhteyttä koskevasta sääntelystä. Esimerkiksi henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annettuun lakiin sisältyy kuitenkin myös muita säännöksiä, jotka koskevat tietojen luovuttamista teknisen käyttöyhteyden avulla. Sisäministeriön olisi hyvä jatkossa arvioida kattavasti hallinnonalansa nykyiset tietojen luovutustapaa koskevat säännökset ja niiden tarve suhteessa tiedonhallintalakiin sekä tämän perusteella valmistella mahdolliset muutokset.

Budjettivaikutuksista

Hallituksen esityksen edellyttämät määrärahatarpeet on valtaosin resursoitu jo tehdyissä budjettipäätöksissä. Esityksessä todetun mukaisesti 2020 IV LTAE:ssa on EU-rahastorahoituksena lisätty 1,227 milj. euroa SIS-hankkeen tietojärjestelmämuutoksiin ja 2021 TAET:ssa puuttunut loppuosa kertaluonteisesta menotarpeesta (443 te). JTS2021-2024:ssä poliisin määrärahoja on lisätty 1,670 milj. euroa v. 2021 ja 1,820 milj. euroa vuodesta 2022 eteenpäin SIS-asetusmuutos-perusteella poliisin htv-resursoinnin rahoittamiseen. Muiden viranomaistahojen (Maahanmuuttovirasto, Rajavartiolaitos, UM) osalta tarpeet ovat pienemmät ja ne osin hoidetaan käytettävissä olevalla talousarviorahoituksella. Maahanmuuttoviraston ylläpitämään ulkomaalaisasioiden asiankäsittelyjärjestelmän (UMA) kehittämiseen liittyviä kustannuksia käsitellään vielä osana EU-velvoitteiden (muun muassa tietojärjestelmien yhteentoimivuus) kokonaisuutta talousarviomenettelyissä (III LTAE 2021, TAE2022, TAET2022 sekä JTS2023-2026).

Hallitusneuvos Ismo Mäenpää